

MEMÒRIA D'ACTIVITATS SIRECOVI 2023

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans.

**Universitat de Barcelona.
Juny de 2024.**

Autoria de l'informe: Joana Bertran, Cristina Garés, Daniel Simón Zamarripa, Sandra Varela, Vicent Almela, Alejandro Forero.

Disseny i maquetació: Joana Bertran

Gràcies al suport de la Universitat de Barcelona, així com de l'Associació Observa.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	3
GLOSSARI	4
ESTADÍSTIQUES SIRECOVI	5
ALTRES ACTIVITATS REALITZADES	18
CAMPANYES D'INCIDÈNCIA I DIFUSIÓ	18
DIVULGACIÓ ACADÈMICA	20
FORMACIÓ	21
PROJECTES DE RECERCA	21
PROJECTE "ESTRATÈGIES DE SUPORT AL MNP EN EL MONITORATGE DE L'APLICACIÓ DEL MITJÀ COERCITIU DE LA CONTENCIÓ MECÀNICA REGIMENTAL"	21
PROJECTE "L'ATENCIÓ A LES FAMÍLIES DE PERSONES EMPRESONADES"	22
PROJECTE SERENY (UNIÓ EUROPEA)	22
CONCLUSIONS	23

INTRODUCCIÓ

L'**Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans (OSPDH)** de la Universitat de Barcelona va néixer fa 23 anys amb l'objectiu de lluitar per la promoció de drets i garanties bàsiques, focalitzant la mirada en el sistema penal i en les situacions de vulneracions de drets que s'hi poden produir, així com dotant d'eines per a que les persones afectades i les organitzacions socials compromeses amb aquestes situacions, desenvolupin més poder i capital social i disposin dels instruments necessaris en aquesta lluita pels drets.

Sota aquesta premissa de protecció dels Drets Humans, l'any 2016 es creà el **Sistema de Registre i Comunicació de la Violència Institucional (SIRECOVI)**, un sistema articulat que té com a finalitat el respecte dels Drets Humans de les persones privades de llibertat a Catalunya. El Sistema permet rebre peticions de possibles maltractaments o vulneracions de drets de les persones preses als centres penitenciaris de Catalunya, per part d'algun/a agent d'autoritat o professional penitenciari, visitar a la presumpta víctima/persona afectada per realitzar-ne una entrevista, registrar la informació al sistema informàtic i gestionar la situació, sigui comunicant-la a institucions públiques o derivant-la a altres entitats.

En el moment d'escriure aquest informe, l'arxiu SIRECOVI conté més de **1023 casos registrats**, dels quals 584 són considerats violència institucional.

A més del treball realitzat en l'àmbit de la gestió dels casos, des del SIRECOVI realitzem altres activitats que, a més de complementar i millorar les tasques anteriors, abasten també àmbits com la producció d'informació, la formació acadèmica, la divulgació sobre l'estat del sistema penitenciari i la denúncia pública de dinàmiques i/o situacions d'abusos o irregularitats al mateix.

L'any 2023 l'Equip de treball del SIRECOVI va estar format per 8 professionals: dos juristes, dos criminòlegs, una psicòloga, un sociòleg, una educadora social i un especialista en comunicació.

Un any més, el SIRECOVI presenta aquest informe general de resultats, per tal d'oferir una panoràmica de les activitats realitzades al llarg de 2023.

CONTINGUT DE L'INFORME

El present informe recull les activitats realitzades pels investigadors/es de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans al llarg de 2023, per tal d'oferir una panoràmica de la feina duta a terme en el marc del monitoratge del sistema penitenciari català, gràcies al suport econòmic i finançament de l'**Associació Observa**, així com al suport material i logístic de la **Universitat de Barcelona**. El present informe, que pretén oferir un resum de la feina feta alhora que acostar la realitat penal-penitenciària a la ciutadania, consta d'un primer capítol on s'exposen les xifres relatives a la gestió de casos per part de l'equip SIRECOVI l'any 2023; d'un segon capítol on es presenten els projectes de recerca desenvolupats, les activitats de formació, i les campanyes d'incidència dutes a terme el darrer any, i finalment, d'unes conclusions per tancar l'informe, assenyalant les tendències i reflexions observades per l'equip.

GLOSSARI

Violència institucional

Acció o omissió realitzada per l'administració o els seus membres, que resulta en la vulneració de drets i garanties de les persones. Inclou diverses tipologies de vulneració de drets, com ara l'agressió o la manca d'atenció sanitària. El SIRECOVI atén, concretament, situacions de violència institucional en l'àmbit penal i de privació de llibertat envers persones que es troben sota la custòdia dels centres penitenciaris.

Casos/Peticions ateses

Són totes aquelles peticions que arriben al SIRECOVI per part de la pròpia persona afectada, familiars, advocats/ades, o altres organitzacions socials. Les peticions poden arribar per via telefònica, correu electrònic, carta, formulari de denúncia a la pàgina web o derivació.

Casos oberts

Són aquelles peticions que es consideren possibles casos de violència institucional i es registren al sistema informàtic del SIRECOVI per tal de poder gestionar el cas i realitzar les accions que es considerin oportunes.

Casos descartats

Són aquelles peticions que no compleixen els requisits per a ser gestionades. Ja sigui perquè es considera que no hi ha prou indicis per tractar-se d'una situació de violència institucional, bé perquè la persona afectada no consent que es registri el seu cas, o bé perquè els fets denunciats hagin tingut lloc fora de l'àmbit d'actuació del SIRECOVI.

Consentiment informat

És el document que signa la persona afectada perquè les seves dades personals puguin ser tractades pel SIRECOVI i poder registrar el seu cas al sistema.

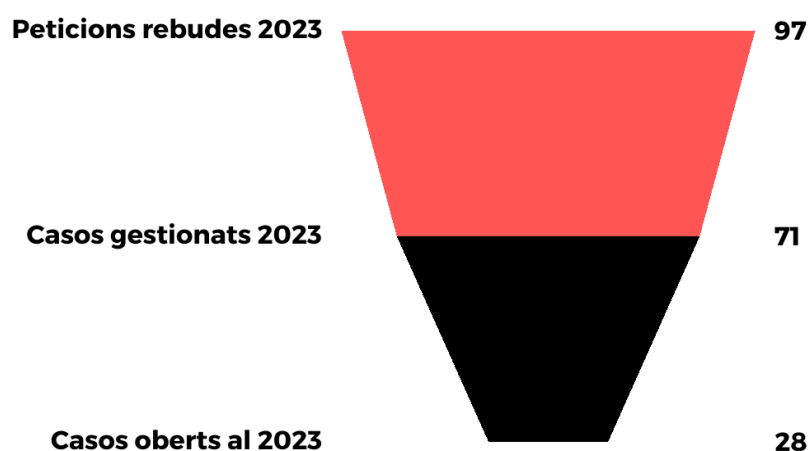
Condicions particulars

Característiques que considerem que poden augmentar la situació de vulnerabilitat d'una persona afectada per la violència institucional, ja sigui per la possibilitat de ser víctima de certs abusos o bé perquè augmenten la dificultat de denunciar els fets.

ESTADÍSTIQUES SIRECOVI

A continuació es detallen, de forma gràfica, les **estadístiques relatives als casos** gestionats per l'equip SIRECOVI al llarg de 2023. Com es veurà, es plasmen les dades quantitatives respecte al volum de situacions gestionades, tant pel que respecta a peticions rebudes com a casos gestionats. Les gràfiques **disgreguen la informació en funció de les variables** que es tenen en compte a l'hora de registrar els casos al sistema (entre d'altres, el gènere de la persona afectada, la distribució en funció de centre penitenciari, en funció del cos vulnerador de drets, en funció de l'àmbit de vulneració de drets, etc.). A més de la informació respecte a les situacions de vulneració de drets als centres penitenciaris catalans, en contempen **altres dades** que reflecteixen el volum de feina de l'equip SIRECOVI, com ara el nombre de desplaçaments a centres penitenciaris o el nombre d'entrevistes realitzades

Gràfic 1: Relació de nombre de peticions rebudes, casos oberts el 2023 i total de casos gestionats

Amb el terme **peticions** ens venim a referir a tota alerta per una presumpta situació de violència institucional en el marc del sistema penitenciari català que arriba al SIRECOVI per qualsevol via (correu postal, electrònic, telèfon o formulari web) i per part de qualsevol persona (persona directament afectada, familiar o amic/ga, testimoni directe dels fets o altres organitzacions socials).

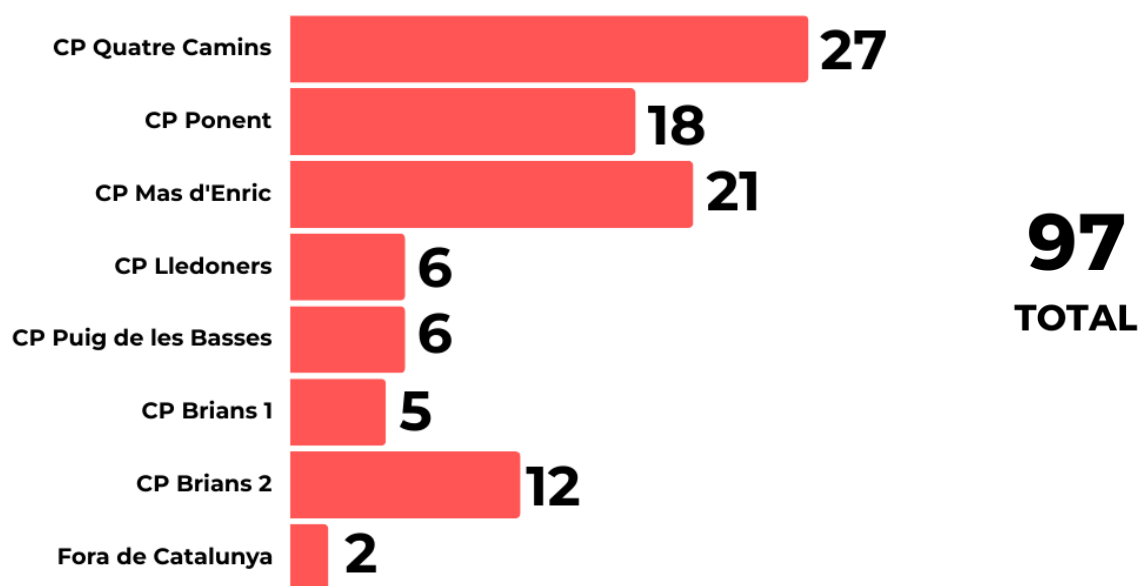
Com es pot observar al gràfic anterior, el nombre de peticions rebudes durant l'any 2023 ascendeix a 97. L'any 2022 aquesta xifra va ser de 90, de manera que s'ha produït un augment de peticions respecte al darrer any.

Cal tenir en compte però que no totes les peticions que arriben al SIRECOVI són considerades com a situacions de violència institucional i per tant registrades com a tal al nostre sistema.

Moltes de les peticions que arriben al SIRECOVI acaben convertint-se en casos descartats. Els motius pels quals un cas pot ser descartat són diversos: (1) perquè no s'ha pogut obtenir el consentiment informat de la persona afectada per poder registrar el seu cas; (2) perquè els fets objecte de la denúncia han ocorregut fora de l'àmbit territorial català i per tant no tenim competència per gestionar el cas; (3) perquè la situació que ha estat motiu de la queixa no encaixa en els paràmetres de vulneracions de drets en l'àmbit penitenciari que són considerades com a violència institucional per part del SIRECOVI; (4) perquè el contingut de la denúncia no es considera bastant versemblant o es disposa d'evidències clares que el relat dels fets proporcionat per la persona denunciant no és verídic.

Pel que fa als **casos oberts** són aquelles situacions considerades com a violència institucional enregistrades al sistema que es troben oberts o en actiu. De les **97 peticions rebudes** al llarg de l'any 2023, 28 van ser considerades com a presumptes casos de violència institucional i es van convertir en nous casos oberts al nostre sistema. Per últim, el concepte de **casos gestionats** engloba tant els 28 casos oberts al llarg de l'any 2023, com aquells casos oberts en anys anteriors dels quals es van seguir fent gestions al llarg de 2023, els quals durant l'any 2023 van ser 43. Així, el total de casos gestionats per l'equip durant l'any 2023 ha estat de 71.

Gràfic 2: Peticions rebudes durant el 2023 en funció del Centre Penitenciari on es troba privada de llibertat la persona presumptament afectada

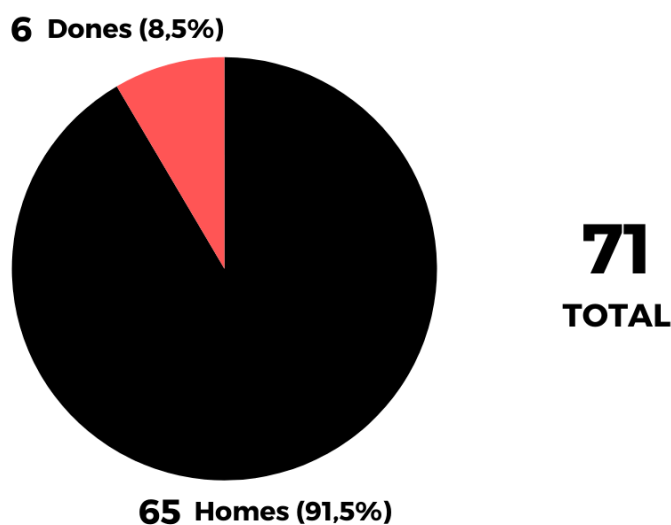
Com es pot observar al gràfic anterior, el centre penitenciari respecte al qual s'ha rebut un nombre major de peticions al llarg de l'any 2023 ha estat el CP Quatre Camins amb un total de 27. En segon lloc, trobaríem el CP Mas d'Enric, amb 21 peticions, seguit del CP Ponent, amb 18.

Gràfic 3: Casos oberts durant el 2023 en funció de si la persona afectada era nacional o estrangera

L'any 2023 es van obrir **28 casos considerats presumptes situacions de violència institucional**. En 18 d'aquests casos les persones eren estrangeres, de les quals, 17 eren homes i una dona trans. En els 10 casos restants, la persona afectada era nacional, dels quals 9 eren homes i una dona.

Gràfic 4: Casos de violència institucional gestionats durant l'any 2023

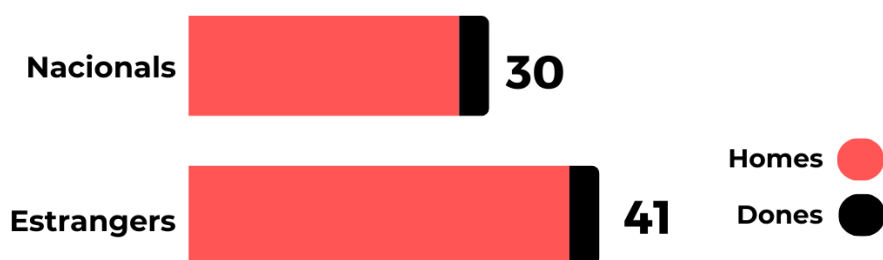

Pel que fa a la xifra de casos gestionats al llarg de 2023, aquesta ascendeix a 71. Com s'explicava anteriorment, aquesta xifra inclou tant aquells 23 casos oberts durant el 2023, com aquells casos que tot i haver estat oberts en anys anteriors continuaven en actiu durant el 2023.

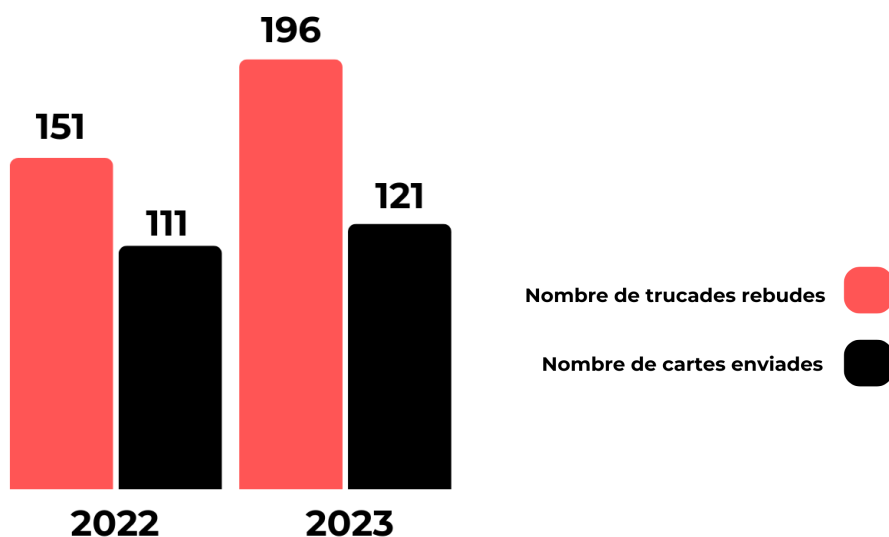
D'aquests 71 casos, en la gran majoria d'ells les persones afectades eren homes (91,5%), mentre que en el 8,5% restants es tractava de dones.

Gràfic 5: Casos gestionats l'any 2023 segons si la persona afectada és nacional o estrangera:

Dels 71 casos gestionats durant el 2023, en un **57,7% les persones afectades eren estrangeres** i en un **42,3%, nacionals**. Pel que fa, específicament, a les dones preses, foren 3 les dones estrangeres ateses i 3 les nacionals. Com es pot observar, la tendència és similar a la del gràfic 3; les persones que s'adrecen al SIRECOVI amb motiu d'haver viscut violència institucional són, majoritàriament, estrangeres.

Gràfic 6: Evolució del nombre de trucades rebudes i del nombre de cartes enviades per part de l'equip SIRECOVI (2022-2023):

Les cartes i les trucades telefòniques són dues de les **principals vies de comunicació** entre l'equip i les persones preses.

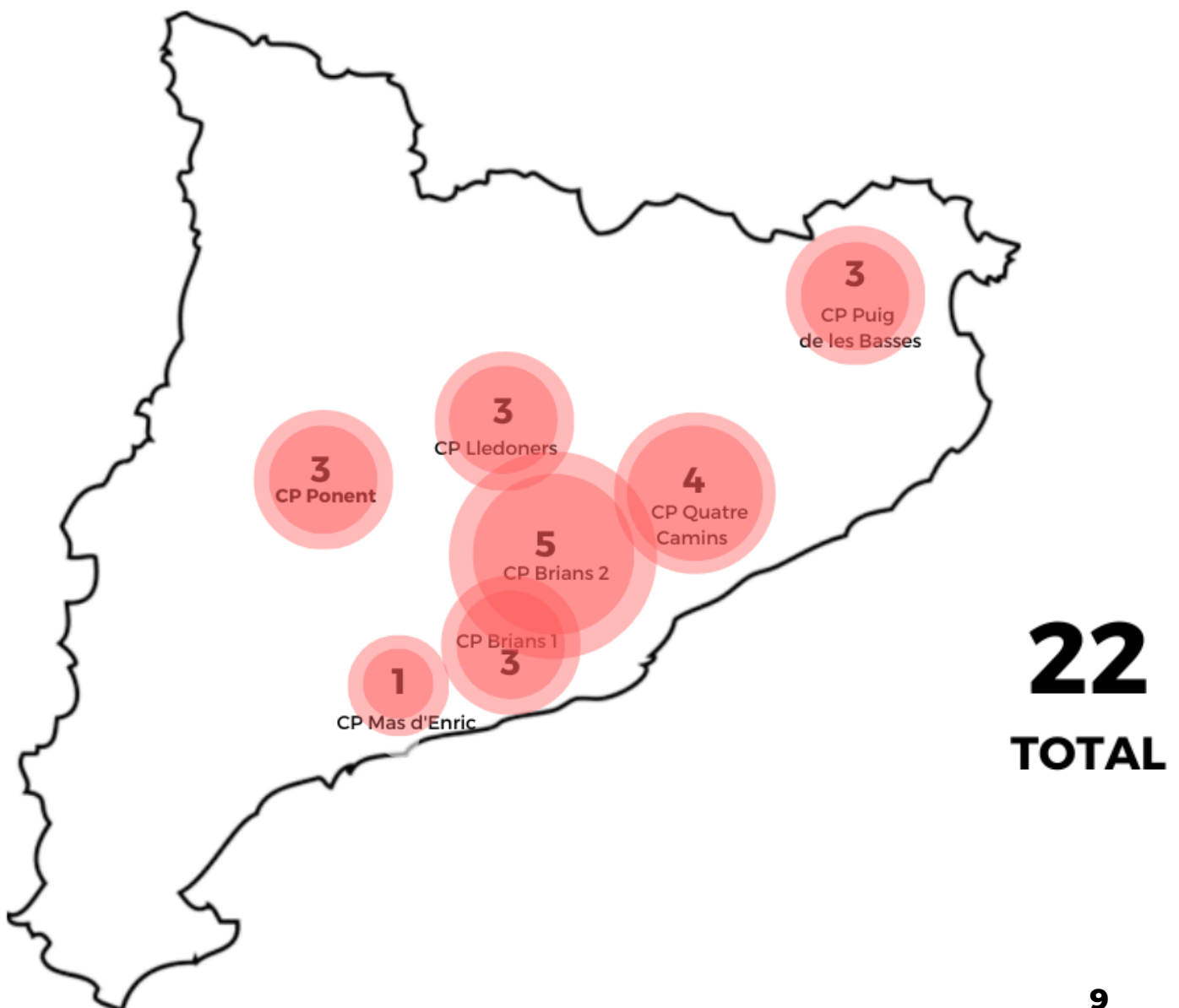
Un dels principals canals mitjançant els quals arriben les peticions al SIRECOVI és el correu postal, donant resposta també a través d'una carta a totes les

peticions que ens arriben mitjançant aquesta via. Les cartes, son també un dels mitjans que utilitza l'equip per a realitzar seguiment dels casos gestionats. Durant l'any 2023 l'equip SIRECOVI va enviar **121** cartes a persones preses.

El SIRECOVI disposa també d'un telèfon mòbil al qual poden trucar tant les persones que es troben preses, com els seus familiars o altres éssers estimats. A través d'aquest telèfon s'hi van atendre **196** trucades telefòniques durant el 2023.

Com pot veure's al gràfic, l'any 2023 es va experimentar un **augment** respecte a l'any precedent, tant pel que fa a trucades rebudes com de cartes enviades, el que creiem evidència la creixent confiança de les persones preses a Catalunya en el SIRECOVI.

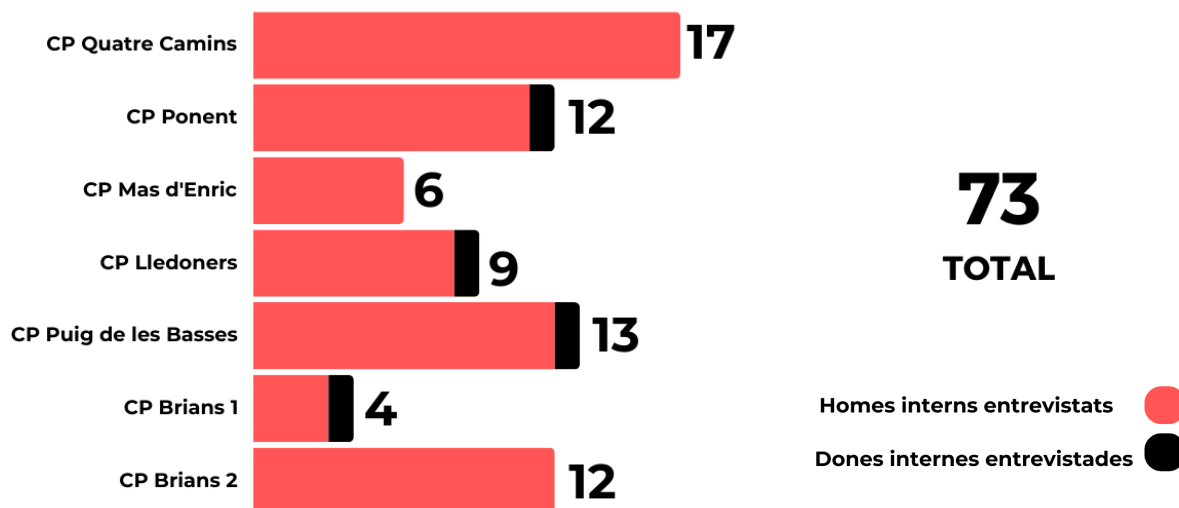
Gràfic 7: Nombre de visites (desplaçaments) realitzades per l'equip SIRECOVI a cada centre penitenciari de Catalunya:

El procés de validació de casos així com també la posterior gestió de les peticions que arriben al SIRECOVI, requereix la realització de visites a les presons catalanes. Les visites als centres penitenciaris són una eina clau de la tasca del SIRECOVI. Aquestes visites permeten, en un primer moment realitzar entrevistes en profunditat a les persones preses que han contactat amb el SIRECOVI per considerar que els seus drets han estat vulnerats per l'administració, i obtenir el seu consentiment informat per al registre i comunicació del cas. En etapes posteriors aquestes visites són la eina clau que ens permetrà fer seguiment de l'evolució de la situació de la persona i de les mesures adoptades per les institucions i organitzacions socials a les quals se'ls comunica el seu cas. D'altra banda, les visites a presó ens permeten també realitzar entrevistes amb els i les professionals dels centres penitenciaris.

Durant l'any 2023 l'equip va dur a terme **22 visites** als centres penitenciaris catalans, sent el CP Brians 2 el més visitat per l'equip, seguit del CP Quatre Camins.

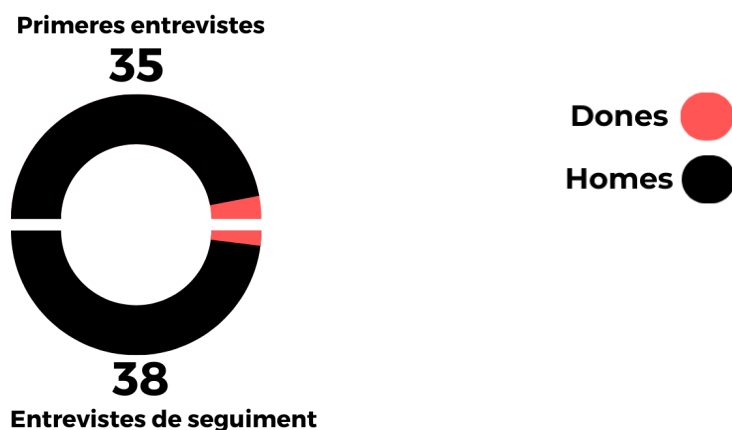
Gràfic 8: Entrevistes realitzades l'any 2023 a persones preses segons el Centre Penitenciari on es troben privades de llibertat

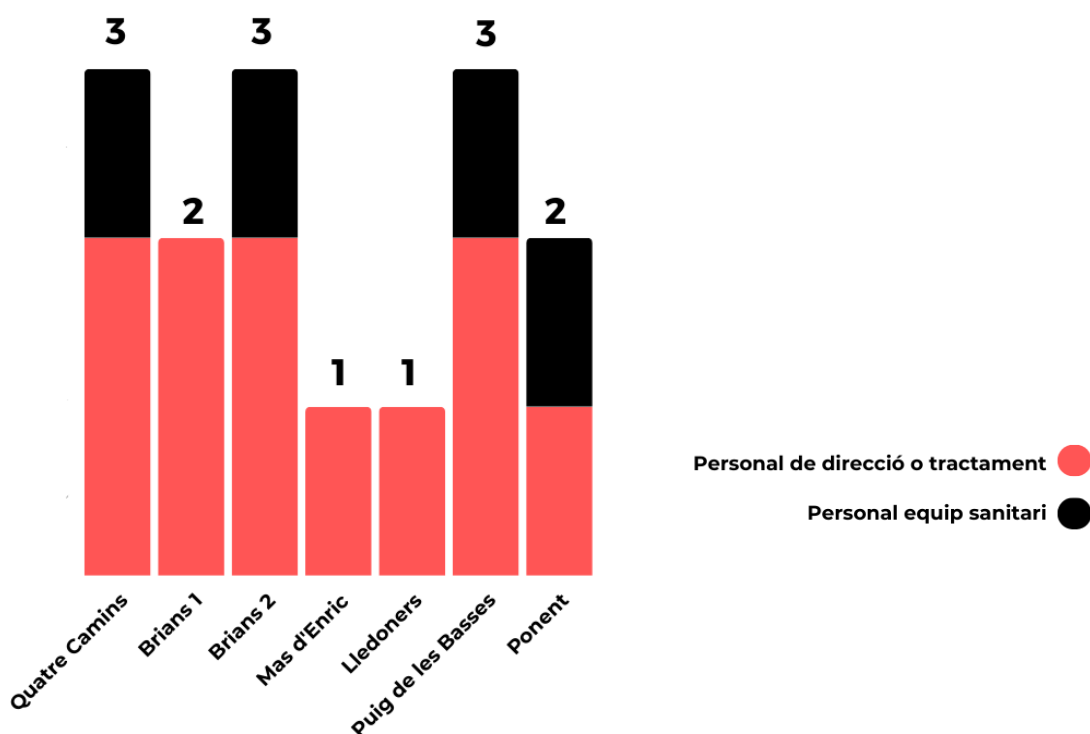
Al llarg del 2023 els integrants de l'equip SIRECOVI van realitzar **73 entrevistes** a persones preses, 4 de les quals van ser a dones i les 69 restants a homes. D'igual manera que l'any 2022, el CP Quatre Camins és el centre on més entrevistes es van realitzar.

Gràfic 9: Entrevistes realitzades l'any 2023 a persones preses en funció de si era una primera entrevista o una de seguiment:

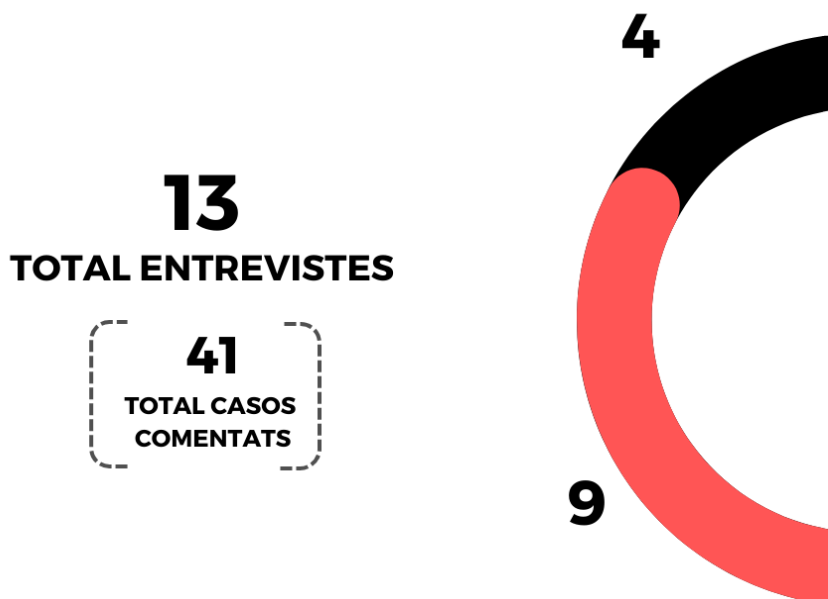
De les 73 entrevistes a persones preses realitzades el 2023, un 47,94% van ser primeres entrevistes i un **52,06% entrevistes de seguiment**. D'aquesta manera, i en sintonia amb els resultats de 2022, es realitzen més entrevistes de seguiment que primers contactes, la qual cosa evidencia la importància que el SIRECOVI atribueix al seguiment dels casos.

Gràfic 10: Entrevistes amb professionals penitenciaris realitzades per l'equip SIRECOVI el 2023 en funció de si són membres de l'equip de direcció o de l'equip mèdic

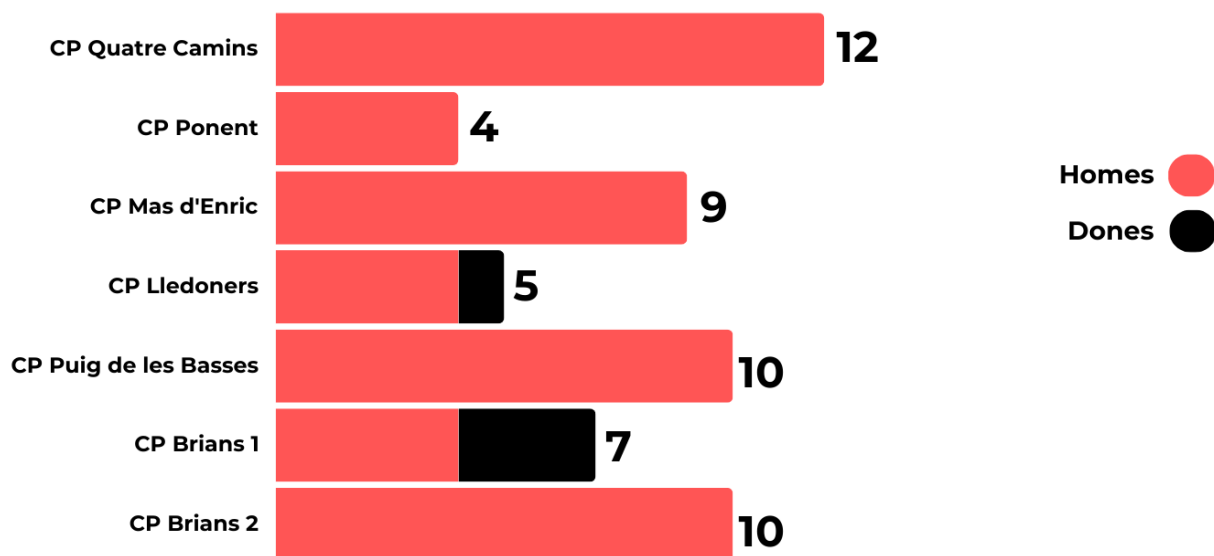
Les entrevistes amb els i les professionals dels centres penitenciaris són una de les vies més àgils i eficients per elevar peticions dels interns/es, alertar de situacions als centres, resoldre dubtes i, en definitiva, intercanviar informació amb els professionals. L'any 2023 l'Equip SIRECOVI va realitzar **13 entrevistes amb professionals dels centres penitenciaris** de Catalunya, 9 de les quals van ser amb membres dels equips de direcció (director/a del centre, Subdirecció de tractament, gerents i Secretaris i secretaries tècnics jurídics), i 4 amb Direcció mèdica. Aquestes 13 entrevistes **van servir per comentar els casos de 41 persones preses ateses per l'equip** (40 homes i una dona).

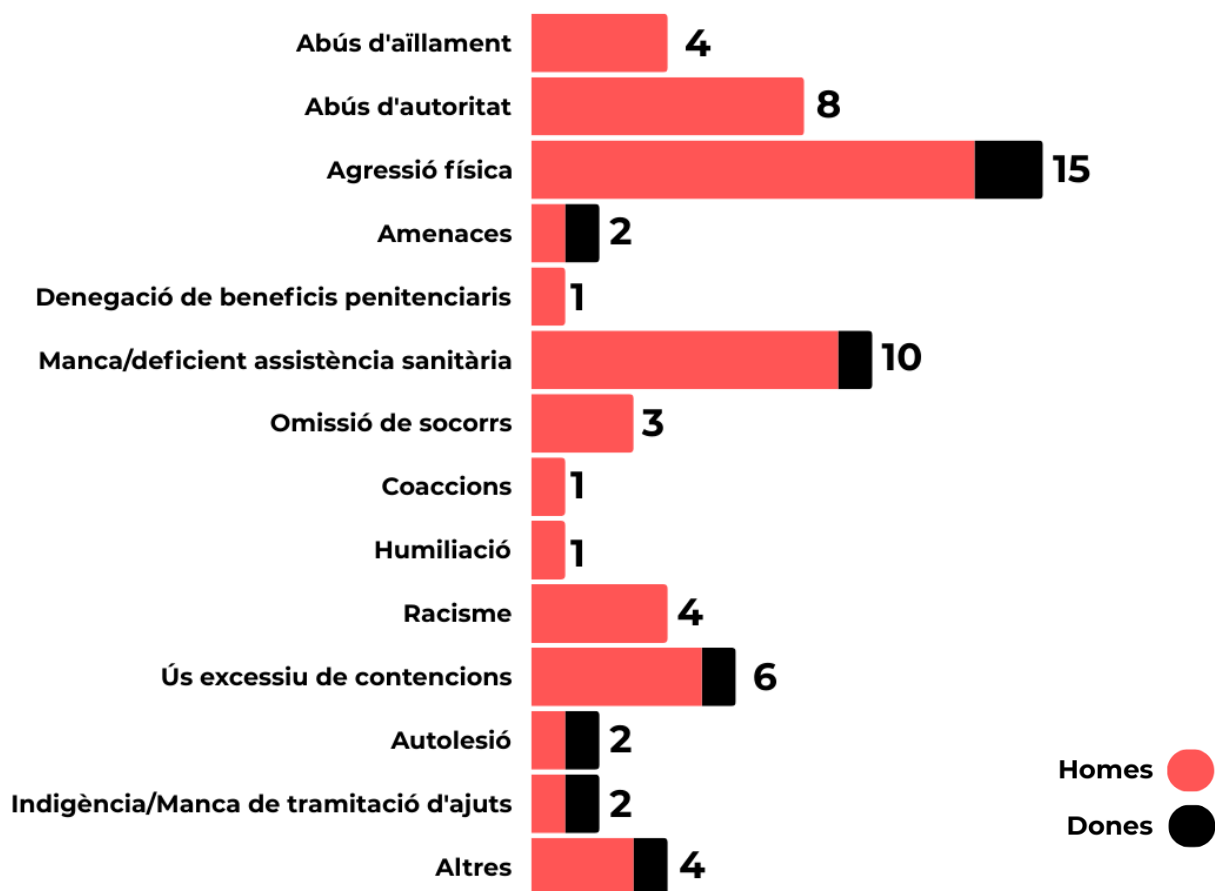
Pel que fa als centres penitenciaris, els centres de Quatre Camins, Brians 2 i Puig de les Basses són els centres on més nombre d'entrevistes amb professionals es van realitzar; 3 en cadascun d'ells.

Gràfic 11: Casos oberts el 2023 segons el Centre Penitenciari en el qual va tenir lloc la presumpta vulneració de drets

En el gràfic següent es tenen en compte únicament els casos que han estat oberts al llarg del 2023, en funció del centre penitenciari en què va tenir lloc la presumpta vulneració de drets. Quatre Camins és el CP que acumula un major nombre de casos nous, amb un total de 12, seguit del CP Puig de les Basses i el CP Brians 2 amb 10 casos ambdós. En contrapart els CP Ponent i Lledoners han tingut el menor nombre de casos, amb 4 i 5 respectivament. Pel que fa a la gestió de casos de dones, aquests s'han concentrat en els CP de Lledoners i Brians I, amb 1 i 3 casos respectivament.

Gràfic 12: Casos oberts el 2023 segons el tipus de vulneració de drets que es refereix:

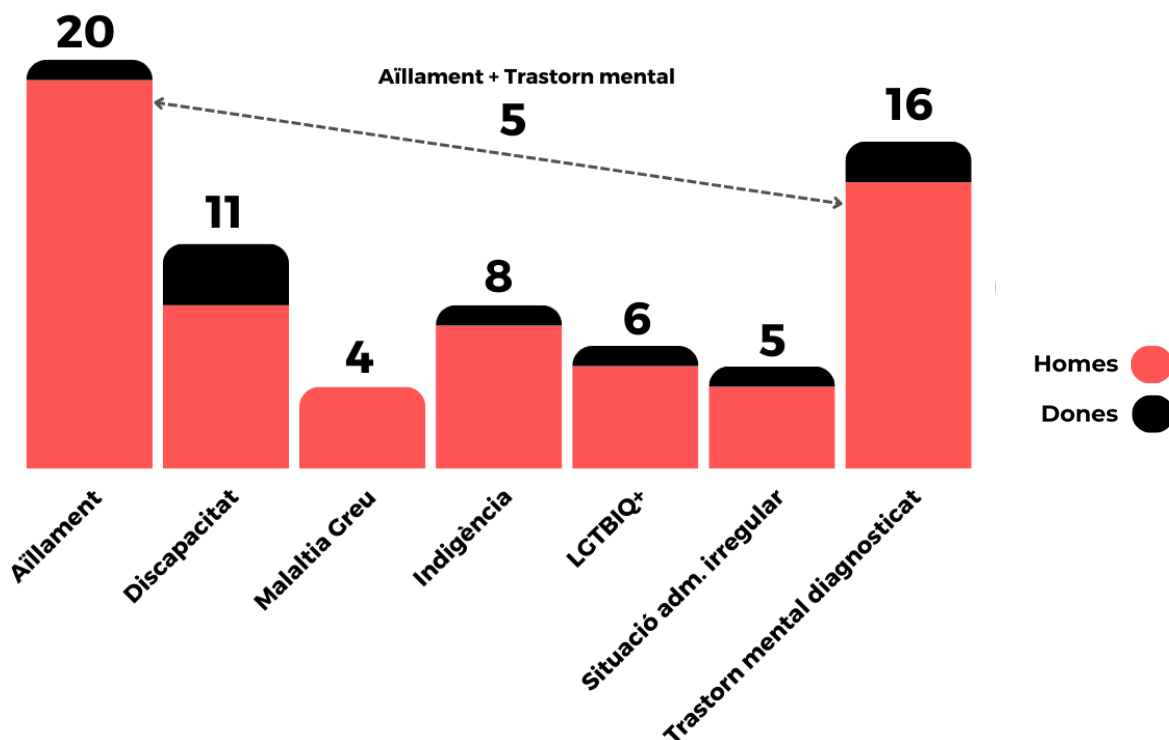
En aquesta gràfica s'analitzen únicament les dades relatives als casos oberts l'any 2023, que si recordem han estat 28. Si disgreguem les xifres en funció del tipus de vulneracions que refereixen les persones afectades trobem que **les agressions físiques i la manca o deficient assistència sanitària són les dues situacions més denunciades**, les quals suposen un 23,8% i un 15,87% de les situacions registrades respectivament. Seguidament, les situacions d'abús d'autoritat es donen en un 12,69% dels casos i en un 9,52% l'ús excessiu de contencions mecàniques. La categoria d'*altres* (que inclou vulneracions de drets de tipus estructural, com per exemple l'empresonament allunyat del domicili familiar) suposa un 6,3% de les vulneracions registrades.

De cara a una adequada interpretació de les dades exposades cal tenir en compte que en **un mateix cas es poden registrar diverses vulneracions de drets**, d'aquesta manera la xifra total de vulneracions no correspon amb la xifra total de casos oberts pel SIRECOVI l'any 2023.

Gràfic 13: Casos gestionats el 2023 segons la condició particular de la persona afectada:

Un dels aspectes en relació a les característiques de les persones afectades que registrem des del SIRECOVI i que considerem rellevant posar de manifest és el referent a la categoria que anomenem condició particular. A través d'aquesta categoria es recolleix informació relativa a certes situacions o condicions que considerem que situen la persona en una situació d'especial vulnerabilitat davant la possibilitat de ser objecte de cert tipus d'abusos o que dificulten la seva possibilitat de denúncia respecte als mateixos. Es tracta per tant d'una categoria que no es registrarà en tots els casos, sinó només en aquells en què la víctima presenti una o diverses d'aquestes condicions, contabilitzant-se un total de **70 condicions particulars** pel que fa als casos gestionats al llarg de 2023.

Cal tenir present que un mateix cas registrat al sistema poden estar presents diverses condicions particulars (per exemple, si la persona afectada per la presumpta vulneració de drets és membre del col·lectiu LGTBIQ+ i, alhora, es troba en situació d'aïllament), o bé cap.

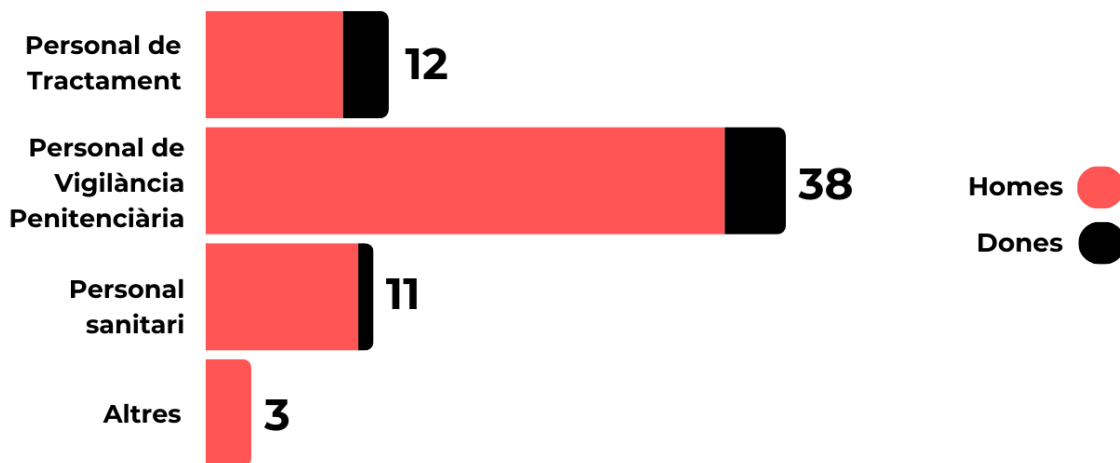

Com es pot constatar a la gràfica, la condició particular que es dona en un major nombre de casos és la **d'aïllament**, amb 20 persones afectades, una d'elles dona. En segon lloc, trobem la presència d'un trastorn mental greu diagnosticat, essent en dos dels casos la persona afectada una dona, i, en tercer lloc, la presència de discapacitat, essent en tres dels 11 casos registrats les persones afectades dones.

Per l'especial situació de vulnerabilitat en què se situa a la persona, així com pels riscos que aquesta situació pot comportar cap a la integritat psíquica d'aquesta considerem especialment destacable l'**encreuament entre les variables d'aïllament i trastorn mental diagnosticat**, així com l'encreuament entre aïllament i discapacitat. Pel que fa a la primera combinació de variables ens trobem amb 5 persones que presenten ambdós tipus de condicions. En el cas de la segona combinació són 3 les persones amb discapacitat que es trobaven alhora en situació d'aïllament.

Gràfic 14: Casos oberts el 2023 segons el col·lectiu professional al qual pertany el/la presumpte/a responsable:

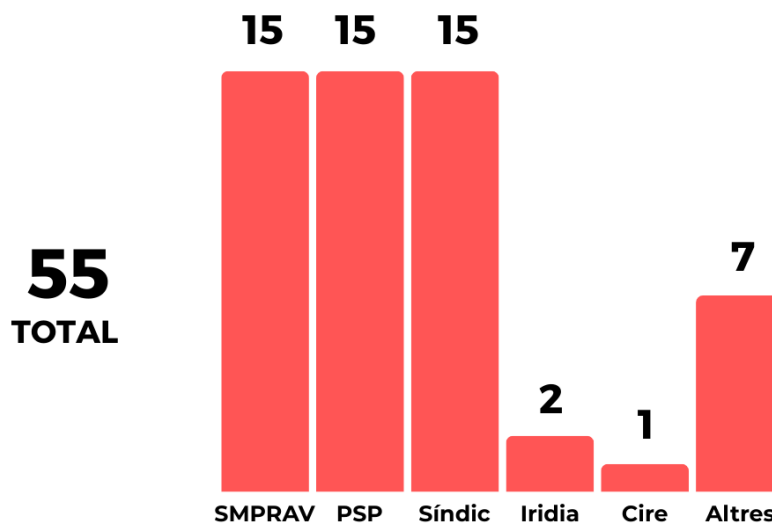
Al següent gràfic es mostren els casos oberts durant el 2023 en funció del col·lectiu professional al que pertany el presumpte o presumta vulnerador/a de drets. En els casos gestionats el 2023, el major nombre de queixes es concentra en el col·lectiu de professionals **de vigilància penitenciària, amb un total de 38 vulneracions de drets referides**. En segon lloc trobem el col·lectiu de professionals de tractament penitenciari, els quals acumulen un total de 12 denúncies; seguit del personal sanitari que treballa als centres penitenciaris el qual n'acumula 11. La categoria 'altres' engloba situacions generalment derivades de qüestions estructurals on es dificulta adjudicar un únic agent agressor.

Gràfic 15: Comunicacions realitzades pel SIRECOVI durant l'any 2023 a les institucions públiques i organitzacions socials de la Xarxa

Pel que fa a les comunicacions a organismes i institucions de la xarxa amb la qual treballa el SIRECOVI, l'any 2023 se'n van fer **55**. Aquesta xifra contempla les comunicacions que es van fer tant de casos oberts durant el 2023 com respecte a aquells que havent estat obert anys anteriors continuaven oberts durant el 2023. D'entre els principals organismes als quals el SIRECOVI realitza comunicacions, hi ha la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (SMPRAV), que actua com a Direcció General dels centres penitenciaris; el Programa de Salut Penitenciària (PSP), el Síndic de Greuges, el Centre d'Iniciatives per la Reinserció (CIRE), principal organisme de gestió de l'àmbit laboral de les presons catalanes, i l'entitat de drets humans Irdia.

Cal tenir present que aquesta dada no contempla un gruix important de comunicacions que es mantenen amb altres agents fora dels canals oficials, per exemple, a Famílies de Presos de Catalunya, a qui habitualment es demana que es visiti a interns amb perfils vulnerables o bé que se'ls faci arribar roba o ingressos econòmics al peculí; contactes amb familiars, coneguts i advocats, o contactes amb grups de suport.

ALTRES ACTIVITATS REALITZADES

Les campanyes de sensibilització i divulgació desenvolupades des de l'àrea de comunicació del SIRECOVI han tingut com a objectiu principal **amplificar les denúncies de violacions de drets fonamentals efectuades per les persones privades de llibertat** durant les visites de l'equip als centres penitenciaris catalans el 2023. A més de dur a terme la difusió d'aquests casos de forma regular a les xarxes socials, una peça clau en la tasca comunicativa del SIRECOVI ha estat la **col·laboració amb altres organitzacions i entitats** de defensa dels drets humans. En aquest sentit, al llarg de l'últim any, hem organitzat esdeveniments per iniciativa pròpia i hem pres part en campanyes i jornades impulsades per altres entitats del sector. Per altra banda, s'ha considerat oportuna la visibilització dels projectes d'investigació realitzats per l'equip SIRECOVI a les xarxes, com a una eina més per amplificar la incidència social i política d'aquests.

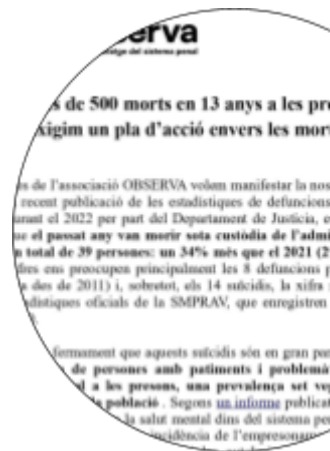
CAMPANYES D'INCIDÈNCIA I DIFUSIÓ

Campanya d'incidència sobre l'augment de les morts a presons catalanes el 2022

El febrer de 2023 es va engegar una campanya d'incidència en relació a l'augment de morts produïdes l'any anterior als centres penitenciaris catalans. Es va publicar un comunicat, en què s'instava en la necessitat d'aplicar un pla d'acció urgent per part de les institucions, i del qual se'n va fer ressò a premsa.

Campanya en rebuig de l'ús d'aerosols com a mitjà coercitiu a les presons catalanes

Durant el mes d'abril de 2023 es va encetar una campanya coordinada amb una desena d'entitats de drets humans, juristes i familiars de persones preses en rebuig del pla d'actuacions pactat entre el Departament de Justícia i els sindicats de funcionaris de presons, que inclou mesures molt nocives, com l'ús d'aerosols com a mitjà coercitiu a les presons catalanes. La premsa també en va fer difusió.

Denúncia de la constant involució de la política penitenciària a Catalunya

El setembre de 2023 es va participar en una acció coordinada amb una trentena d'organitzacions de la societat civil per denunciar la constant involució de la política penitenciària a Catalunya en els darrers anys. El comunicat, que pot llegir-se [aquí](#), va comptar amb una roda de premsa celebrada el dia 20 de setembre, així com amb publicacions a les xarxes socials i a [premsa](#).

Denúncia del Pla pilot per l'ús d'intel·ligència artificial (IA) al Centre Penitenciari Mas d'Enric

El desembre de 2023 es va publicar una campanya de denúncia envers el Pla pilot d'ús d'intel·ligència artificial (IA) a Mas d'Enric engegat pel Departament de Justícia, una política considerada com a regressiva, juntament amb una dotzena d'entitats.

Constants publicacions sobre la situació a les presons catalanes basades en les visites i entrevistes de l'equip SIRECOVI

Al llarg de l'any s'han realitzat diverses publicacions via xarxes socials, a posteriori de les visites dutes a terme per l'equip SIRECOVI als centres penitenciaris catalans. Amb la voluntat d'apropar la tasca a la ciutadania, es recull un breu resum de cada visita, fent esment del nombre de persones visitades, la duració i alguna dada rellevant extreta en el marc de la visita.

Treball en xarxa: Participació en la reunió de creació de l'Observatori de Violències Institucionals Masclistes (OVIM)

El maig de 2023 es va participar en la reunió per la construcció de l'Observatori de Violències Institucionals Masclistes (OVIM) amb l'objectiu de comptar amb un instrument que pugui fer front a la violència institucional que afecta un gran nombre de dones i que, una vegada decideixen denunciar o buscar ajuda en serveis d'atenció especialitzats, els seus drets són vulnerats per acció o omissió per part d'agents de l'Estat.

DIVULGACIÓ ACADÈMICA

Revista 'Crítica Penal y Poder'

La revista Crítica Penal i Poder, de l'OSPDH, ha llençat la seva nova època fent una actualització important dels seus òrgans, de la seva web, reforçant la recerca de la seva indexació. Al llarg de l'any 2023 s'han publicat els números 23 i 24 de la Revista, que poden consultar-se [aquí](#).

Ponència a 'VI Jornada de Bioètica: Salut Mental i discapacitat intel·lectual en l'àmbit penitenciari'

El dia 21 de novembre de 2023 vam participar en la VI Jornada de Bioètica: Salut Mental i discapacitat intel·lectual en l'àmbit penitenciari, celebrada a la Facultat de Medicina de Reus.

IV Congresso Internacional Punição e Controle Social – Workshop Saúde e Mortalidade no Sistema Penal

Els dies 20 i 21 de març de 2023 vam participar en el IV Congresso Internacional Punição e Controle Social – Workshop Saúde e Mortalidade no Sistema Penal, celebrat a la Universidad Federal de la ciutat de Pelotas, Brasil; amb una ponència sobre *Sistema Penal i Violència institucional*.

FORMACIÓ

Màster '*Derecho Penitenciario y Cuestión Carcelaria*'

Algunes de les investigadores de l'equip van participar com a docents en el Màster en Dret Penitenciari i Qüestió Carcerària al llarg del passat 2023, en una nova edició d'aquest Màster, organitzat de forma conjunta per Tirant lo Blanch, la Universitat de Barcelona i l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans.

PROJECTES DE RECERCA

PROJECTE “ESTRATÈGIES DE SUPORT AL MNP EN EL MONITORATGE DE L'APLICACIÓ DEL MITJÀ COERCITIU DE LA CONTENCIÓ MECÀNICA REGIMENTAL”

Durant el 2023, l'equip SIRECOVI va rebre l'encàrrec i el finançament del Fons Especial OPCAT per realitzar l'informe de recerca titulat “Estratègies de suport al MNP d'Espanya en el monitoratge de l'aplicació del mitjà coercitiu de la contenció mecànica regimental a les presons d'Espanya”. La recerca realitzada ha permès abordar la verificació de les recomanacions internacionals sobre l'ús de contencions mecàniques, amb especial èmfasi en les formulades pel Subcomitè per a la Prevenció de la Tortura (SPT) i la Guia de bones pràctiques en contencions mecàniques (2017) elaborada pel Mecanisme Nacional de Prevenció (MNP). Com a resultat de la recerca s'ha elaborat un informe exhaustiu sobre la situació de les contencions mecàniques tant des d'una perspectiva local i/o autonòmica com des de la normativa internacional. Per altra banda, el procés d'investigació ha anat acompanyat per una campanya divulgativa, de sensibilització i d'incidència política a través de les xarxes socials. El projecte es pot consultar [aquí](#).

L'equip investigador de la recerca ha comptat amb la participació de 5 professionals: una jurista, un criminòleg, una educadora social, un sociòleg, i un expert en comunicació.

PROJECTE “L’ATENCIÓ A LES FAMÍLIES DE PERSONES EMPRESONADES”

A finals de 2022 l'equip SIRECOVI va rebre l'encàrrec per part de la Sindicatura de Greuges de Barcelona de realitzar una recerca en relació a L'atenció a les famílies de persones empresonades residents a Barcelona”. La recerca, que es va desenvolupar entre l'any 2022 i el 2023 es va finalitzar amb la publicació d'un informe el qual es pot consultar a la [pàgina web de l'organisme](#).

L'equip de recerca va estar format per 6 professionals: un Doctor en psicologia i Professor Titular en Psicologia Social; un Doctor en Dret Penal; una psicòloga; un sociòleg; i una criminòloga.

L’ATENCIÓ A LES FAMÍLIES DE PERSONES EMPRESONADES

RESIDENTS A BARCELONA I LA SEVA ÀREA METROPOLITANA

SINDICATURA DE GREUGES DE BARCELONA

PROJECTE SERENY (UNIÓ EUROPEA)

L’OSPDH ha treballat, al llarg de 2023, en el projecte de recerca “Strengthening approaches for the prevention of youth radicalisation in prison and probation settings”, coordinat per la Università degli Studi della Campania “Luigi Vanvitelli” i cofinançat pel Programa de Justícia de la Unió Europea. L’Equip de recerca va estar format per dues professionals, Doctores en Dret Penal i Ciència Política. El projecte, de dos anys de duració, ha estat implementat en cinc països (Itàlia, Espanya, Albània, Eslovènia i Àustria), l’objectiu general del qual era analitzar les polítiques i programes per prevenir la radicalització a les presons i les seves implicacions des d’una perspectiva dels drets humans.

CONCLUSIONS

Com hem posat en relleu en nombroses ocasions des de l'OSPDH les persones privades de llibertat en institucions penitenciàries tenen moltes possibilitats de patir maltractaments o altres formes de violència institucional, però les persones afectades habitualment no denuncien aquests il·lícits, i quan ho fan, tenen molt poques possibilitats d'obtenir justícia.

Més enllà de les nombroses dificultats en què es poden trobar aquestes persones per demostrar les vulneracions de drets de les que al·leguen haver estat víctimes, la interposició de qualsevol denúncia deixa a la persona indefensa i en mans d'aquelles persones a les quals acaba de denunciar, essent habitual que en aquest context refereixin haver patit represàlies.

Tot i les relatives recomanacions realitzades pels mecanismes de control i garantia dels drets humans, al nostre context és molt poc habitual que s'adoptin mesures de protecció envers les persones que denuncien violència institucional en l'àmbit dels centres penitenciaris (a través de mesures com ara els trasllats de centre, la identificació dels funcionaris implicats, la imposició d'ordres d'allunyament del denunciant, etc.). A Catalunya pràcticament no s'adopten aquests tipus de mesures, i això malgrat les condemnes reiterades del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) que en més d'una desena de sentències ha condemnat l'Estat espanyol per no investigar prou les denúncies de tortures i/o no adoptar mesures de protecció envers les víctimes.

Els resultats del treball desenvolupat pel SIRECOVI durant el 2023 evidencien un any més la necessitat que existeixi una **estructura estable per al monitoratge del sistema penitenciar de Catalunya**.

L'atenció directa a les persones preses, el registre dels casos, les comunicacions i les denúncies de les vulneracions de drets als centres penitenciaris permeten, per una banda, l'acompanyament a les persones preses i als seus familiars o éssers estimats en el procés de presentació d'una queixa per qualsevol vulneració de drets de la que puguin ser objecte durant el seu pas per pel sistema penitenciar català i l'assoliment de mesures de protecció pels i les intern/es vulnerades i la prevenció de possibles revictimitzacions, i per altra, la lluita contra la impunitat d'aquest tipus de pràctiques i consegüentment la visibilització de les dimensions de la xifra negra existent amb relació a les casuístiques estudiades.

La tasca realitzada pel SIRECOVI permet la millora de les condicions de vida (necessitats jurídiques, mèdiques i psicosocials) tant de les persones preses que han estat víctimes de violència institucional i de les seves famílies, com de la generalitat de la població penitenciària catalana. Per altra banda, les tasques de recerca, projectes i investigacions que s'elaboren en el marc del treball de l'equip, permeten la formació contínua dels diversos agents que integren la realitat carcerària, així com la possibilitat d'assumir un paper divulgatiu que permet incidir tant en la sensibilitat social com en les polítiques respectives a la gestió del sistema penal.

Així doncs, el SIRECOVI, com a agent extern a les institucions permet, en primer lloc, el **suport directe** a les persones preses que han vist vulnerats els seus drets, en segon lloc, el **suport indirecte** a les persones privades de llibertat mitjançant les campanyes i tasques d'incidència política fonamentades en els treballs i investigacions, i, en últim lloc, l'**exposició pública** tant de les problemàtiques vigents en la institució penitenciària com de les demandes i denúncies de les persones privades de llibertat.

...

SEGUEIX-NOS!

@OSPDH1

@OSPDH_1

SIRECOVI

<https://sirecovi.ub.edu/>

OSPDH

<https://www.ub.edu/portal/web/observatori-sistema-penal>